

Сандра С. Фишер Шоботић
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.FiserSobot@pf.uns.ac.rs

ЗЛОУПОТРЕБА ДОМИНАНТНОГ ПОЛОЖАЈА СТИСКАЊЕМ МАРЖЕ У ПРАВУ КОНКУРЕНЦИЈЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ*

Сажетак: Стискање марже настаје када вертикално интегрисани учесник, који је доминантан на узводном тржиштву, најлажује цену за производ на узводном тржиштву, која у поређењу са ценом коју најлажује на низводном тржиштву, не омогућава чак ни једнако ефикасном конкуренцију да послује профитабилно на низводном тржиштву на трајној основи.

Предмет анализе у раду јесте злоупотреба доминантног положаја путем стискања марже у праву конкуренције Европске уније. У раду ће бити приказани и анализирани извори права конкуренције Европске уније, пракса Суда правде Европске уније и Европске комисије, као и доктринарна схваћања, са циљем давања одговора на питање да ли стискање марже представља самосталну врсту злоупотребе доминантног положаја, те који су услови релевантни за правну анализу стискања марже.

Кључне речи: Злоупотреба доминантног положаја на тржиштву, ексклузивна злоупотреба, стискање марже, одбијање пословања.

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Стискање марже¹ (енгл. *margin squeeze*) јесте врста злоупотребе доминантног положаја карактеристична за вертикално интегрисане доминантне

---

* Рад је настао као резултат истраживања у 2021. години у оквиру пројекта „Правна традиција и нови правни изазови“ чији је носилац Правни факултет Универзитета у Новом Саду.

¹ За значавање ове врсте злоупотребе доминантног положаја користи се различита терминологија у српском језику, док је у енглеском језику општерприхваћен термин *margin squeeze*. У домаћој литератури се срећу термини „маказе цена“ и „истискивање маргине“. Вид. Бојан Ристић, Душан В. Поповић, Борис Беговић, *Глосаријум права конкуренције*,

учеснике на тржишту, који предузимају одређене радње са циљем фаворизовања свог пословања на низводном тржишту.² Другим речима, вертикално интегрисани учесник, који је доминантан на узлазном тржишту, користећи своју тржишну моћ онемогућава конкуренцију на силазном тржишту.

Стискање марже представља комбинацију политике цена и услуга које се пружају на одређеном тржишту. У питању је ексклузивна злоупотреба доминантног положаја,³ која се реализује на тржишту различитом од оног на ком је учесник који врши злоупотребу доминантан и има за циљ истискивање конкурената на низводном тржишту.

Доминантни учесник на узводном тржишту нуди одређени производ или услугу која представља инпут на низводном тржишту на којем је такође присутан. Учесници на низводном тржишту су зависни од њега, јер немају могућност да исти производ или услугу набаве од неког другог или конкретни инпут могу да набаве под значајно неповољнијим условима. Доминантни учесник на низводном тржишту производе продаје по таквим ценама да је разлика у цени између инпута на узводном и низводном тржишту негативна или толико ниска да није могуће да се конкуренти надмећу са доминантним учесником на тржишту. Разлика је негативна уколико се инпут на узводном тржишту (нпр. тржиште велепродаје) продаје по већој цени од цене по којој се продаје на низводном тржишту (нпр. тржиште малопродаје).⁴ У случају мале, али позитивне разлике између маржи процењује се у сваком конкретном случају да ли је извршено стискање марже.⁵

Код стискања марже доминантни учесник на тржишту, који је вертикално интегрисан, покушава да искључи стварне или потенцијалне конкуренте који послују низводно, тако што користи своју контролу над ценом инпута да „стисне“ профитну маржу низводних конкурената, које он такође снабдева инпутом.⁶

Београд 2021, 88. У хрватском праву конкуренције ова врста злоупотребе означава се као „цјеновно истискивање“ или „гранично истискивање“. Вид. Vlatka Butogar Malnar, Jasminka Pecotić Kaufman, Siniša Petrović, *Pravo tržišnog natjecanja*, Zagreb 2013, 269. У раду ће бити коришћен појам „стискање марже“, што представља превод енглеског израза *margin squeeze*. Аутор се определио за наведену терминологију јер иста најбоље осликава природу злоупотребе и јер је користи Комисија за заштиту конкуренције Републике Србије. Вид. нпр. Обавештење Комисије за заштиту конкуренције број: 5/0-02-50/2014-33 од 4. 9. 2014.

² Ariel Ezrachi, *EU Competition Law – An Analytical Guide to the Leading Cases*, 4th edition, Oxford 2014, 186.

³ О појму ексклузивне повреде вид. Сандра Фишер Шобот, „Предаторске цене као облик ексклузивне злоупотребе доминантног положаја у пракси судова Европске уније“, *Зборник радова Правној факултету у Новом Сагу*, 3/2018, 1061-1062.

⁴ Вид. пресуду у предмету С 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige*, ECLI:EU:C:2011:83, пара. 73.

⁵ Вид. пресуду у предмету С 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige*, пара. 74.

⁶ Упор. Robert O'Donoghue, Jorge Padilla, *The Law and Economics of Article 102 TFEU*, 2nd edition, Oxford-Portland 2013, 364.

Наведено поступање има за последицу вертикално затварање тржишта (енгл. *vertical foreclosure*),⁷ односно неки или чак сви конкуренти бивају истиснути са низводног тржишта или остају маргинализовани због свог значајно слабијег конкурентског положаја.⁸

Циљ рада је да на основу анализе извора права конкуренције Европске уније, праксе Суда правде Европске уније (даље: Суд правде ЕУ), Европске комисије (даље: ЕК) и ставова изражених у доктрини, одговори на питање да ли стискање марже представља самосталну и посебну врсту злоупотребе доминантног положаја, као и да идентификује претпоставке које су релевантне за правну анализу ове злоупотребе доминантног положаја.

2. СТИСКАЊЕ МАРЖЕ У ПРАКСИ ЕВРОПСКЕ КОМИСИЈЕ

Злоупотреба доминантног положаја стискањем марже је све до почетка 2000. године у пракси ЕК била предмет разматрања у свега неколико случајева, од чега је у једном од њих третирана као одбијање пословања.⁹ Осим тога, из оскудне праксе није се могло закључити који услови треба да буду испуњени да би се сматрало да је злоупотребљен доминантни положај.

Појам ценовног истискивања први пут је дефинисан у предмету *Napier brown/British Sugar*,¹⁰ иако се у одлуци не користи данас уобичајен назив стискање марже или ценовно истискивање, него ценовна политика (енгл. *pricing policy*). У овом предмету учесник на тржишту *British Sugar*, највећи произвођач и продавац шећера у Уједињеном Краљевству, је на вештачки начин одржавао нереално ниску маржу између својих цена индустријског шећера и цена шећера у малопродаји са циљем да истисне са тржишта *NB*, највећег трговца шећером у Уједињеном Краљевству.¹¹ Одлука у овом предмету је значајна и јер први пут постојање повреде утврђено према стандарду једнако ефикасног конкурента (енгл. *equally efficient competitor*).¹² ЕК је у одлуци истакла да би сваки једнако ефикасан конкурент као *British Sugar* у случају одржавања тако ниске марже у дужем периоду био присиљен да напусти тржиште малопродаје шећера у Уједињеном Краљевству.¹³ Према

⁷ Упор. пара. 72 *Расправе књиге Генералног директоријата за конкуренцију о примени члана 82 Уговора на ексклузивне злоупотребе (DG Competition discussion paper on the application of Article 82 of the Treaty to exclusionary abuses*; даље у фуснотама: *Расправна књига*), Brussels 2005, доступно на <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/art82/discpaper2005.pdf>.

⁸ Вид. више R. O'Donoghue, J. Padilla, 366.

⁹ Вид. одлуку Европске комисије у предмету 76/185/ECSC *National Coal Board, National Smokeless Fuels and the National Carbonising*, OJ1976 L35/6.

¹⁰ Одлука Европске комисије у предмету *Napier brown/British Sugar*, OJ [1988] L 284/41.

¹¹ Вид. Одлуку Европске комисије у предмету *Napier brown/British Sugar*, пара. 24.

¹² Одлука Европске комисије у предмету *Napier brown/British Sugar*, пара. 66.

¹³ Одлука Европске комисије у предмету *Napier brown/British Sugar*, пара. 66.

томе, ЕК није постојање стискања марже утврђивала према стварним или потенцијалним конкурентима, који могу бити и мање економски ефикасни од доминантног учесника на тржишту, него према стандарду једнако ефикасног конкурента.

Европска комисија је 2005. године усвојила *Расправна књиџа Генералној директорији за конкуренцију о примени члана 82 уговора на ексклузивне злоупотребе*¹⁴ (даље: *Расправна књиџа*), која у параграфу 72 стискање марже одређује као врсту злоупотребе доминантног положаја одбијањем пословања.

2009. године ЕК је донела *Смернице о приоритетима у спровођењу Комисије у примени члана 82 Уговора о ЕЗ на постојеће доминантних учесника на тржишту који представљају ексклузивну злоупотребу доминантној положаја*¹⁵ (даље: *Смернице*), у којима су параграфи 75-90 посвећени одбијању пословања и стискању марже. Стискање марже постоји када доминантни учесник на тржишту одреди цену за производ на узлазном тржишту која је, у поређењу са ценом коју одређује на силазном тржишту, поступање које чак ни једнако ефикасном конкуренту не дозвољава профитабилну трговину на силазном тржишту на трајној основи.¹⁶

У Смерницама се наводи да *умесно* одбијања снабдевања доминантни учесник на тржишту може извршити тзв. стискање марже,¹⁷ што значи да се приликом утврђивања постојања стискања марже користе исти критеријуми као и код одбијања пословања. Услови који морају бити кумулативно испуњени да би постојало одбијање пословања су: да се одбијање пословања односи на производ или услугу која је објективно неопходна за стварну конкуренцију на низводном тржишту, да је вероватно да ће одбијање пословања за последицу имати укидање конкуренције на низводном тржишту и да ће одбијање пословања вероватно имати за последицу доношење штете потрошачима.¹⁸

Изузетно, ЕК не мора узети у обзир напред наведене услове у следећим случајевима. Први, када доминантни учесник на тржишту већ има законску обавезу снабдевања. У таквим ситуацијама полази се од претпоставке да је надлежно тело пре доношења регулативе, којом је предвиђена законска обавеза снабдевања, размотрило неопходну равнотежу подстицајних мера. Такође,

¹⁴ Расправна књиџа Генералног директората за конкуренцију о примени члана 82 уговора на ексклузивне злоупотребе (*DG Competition discussion paper on the application of Article 82 of the Treaty to exclusionary abuses*; даље у фуснотама: Расправна књиџа), Brussels 2005 доступно на <https://ec.europa.eu/competition/antitrust/others/discpaper2005.pdf>.

¹⁵ Смернице о приоритетима у спровођењу Комисије у примени члана 82 Уговора о ЕЗ на поступке доминантних учесника на тржишту који представљају ексклузивну злоупотребу доминантног положаја (*Commission's Notice – Guidance on the Commission's enforcement priorities in applying Article 82 of the EC Treaty to abusive exclusionary conduct by dominant undertakings*; даље у фуснотама: Смернице), Official Journal of the European Union C 45, 24. 2. 2009, 7-20.

¹⁶ Вид. пара. 80 Смерница.

¹⁷ Вид. пара. 80 Смерница (нагласак додао аутор).

¹⁸ Пара. 81 Смерница.

исто може бити случај када је доминантни учесник на тржишту тај свој положај на узводном тржишту развио под заштитом посебних или искључивих права или је финансиран из државних извора. У наведеним специфичним ситуацијама ЕК ће доказивати вероватноћу истискивања конкурената на тржишту с противконкурентским дејством.¹⁹

Тест који ЕК примењује за утврђивање постојања свих ексклузивних злоупотреба јесте тест једнако ефикасног конкурента (енгл. *as-efficient competitor test*). У Смерницама је предвиђено да ће у циљу спречавања истискивања конкурената са тржишта ЕК интервенисати, по правилу, када је конкретно поступање већ спречило конкуренцију или може да је спречи, искључујући конкуренте за које се сматра да су једнако ефикасни као и доминантни учесник на тржишту.²⁰ Уколико ЕК применом теста једнако ефикасног конкурента установи да постоји ексклузивни ефекат, она ће га уврстити у општу оцену конкретног поступања.²¹

Мерило у предметима у којима испитује постојање стискања марже на које ће се ЕК, по правилу, ослонити да би применила тест једнако ефикасног конкурента и да би утврдила његове трошкове јесу дугорочни просечни инкрементални трошкови (енгл. *long-run average incremental cost – LRAIC*) у оном сектору повезаног доминантног учесника на тржишту који послује на силазном тржишту.²² Дугорочни просечни инкрементални трошкови јесу просечни укупни фиксни и варијабилни трошкови производње одређеног производа.²³ Када доминантни учесник на тржишту не покрива своје дугорочне просечне инкременталне трошкове то је показатељ да исти не покрива све фиксне трошкове који се зарачунавају у производњи предметних производа или пружању услуга те да би једнако ефикасан конкурент могао бити истиснут с тржишта.²⁴ Дакле, ако доминантни учесник на тржишту не може да надокнади дугорочне просечне инкременталне трошкове то указује да послује са губицима.

3. СТИСКАЊЕ МАРЖЕ У ПРАКСИ СУДА ПРАВДЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

У праву конкуренције ЕУ и судској пракси појам стискања марже је добио посебно значење са либерализацијом телекомуникационих услуга.²⁵

¹⁹ Вид. пара. 82 Смерница.

²⁰ Вид. пара. 23 Смерница.

²¹ Вид. пара. 27 Смерница.

²² Вид. пара. 80 Смерница.

²³ V. Butorac Malnar, J. Pecotić Kaufman, S. Petrović, 250.

²⁴ Вид. пара. 26 Смерница.

²⁵ Вид. Ernst-Joachim Mestmäcker, Heike Schweitzer, *Europäisches Wettbewerbsrecht*, 3. Auflage, C. H. Beck, München 2014, 478.

За анализу постојања ове врсте злоупотребе доминантног положаја од нарочитог значаја су три новије судске одлуке које се односе на трговину на регулисаним тржиштима у области телекомуникација – *Deutsche Telekom*,²⁶ *TeliaSonera*²⁷ и *Telefonica*.²⁸ У сва три предмета у питању су били учесници на тржиштима, који су пре либерализације имали монополски положај на релевантном тржишту. Основни критеријуми за постојање злоупотребе сџискањем марже утврђени су у предметима *Deutsche Telekom AG*, а потом су потврђени и даље развијани у предметима *TeliaSonera* и *Telefonica*.

3.1. Предмет *Deutsche Telekom*

Европска комисија је 2003. године казнила са 12.6 милиона евра *Deutsche Telekom* (даље: ДТ) због примене политике ценовног истискивања у дужем периоду са циљем истискивања конкурената са тржишта приступа локалној мрежи.²⁹

ДТ је имао монополски положај у пружању услуга фиксне телефоније. После потпуне либерализације овог сектора, ДТ је имао обавезу да омогући приступ телекомуникационој мрежи новим конкурентима. Сви учесници на тржишту који су желели да пружају услуге фиксне телефоније морали су да плате ДТ накнаду за приступ и коришћење његове мреже, прецизније за приступ тзв. локалној петљи (енгл. *local loop access*). ДТ је наплаћивао већу накнаду за приступ локалној петљи конкурентима у односу на накнаде које је наплаћивао својим (крајњим) корисницима на тржишту малопродаје. На тај начин је приступ мрежи за нове провајдере учињен знатно скупљим, па су они последично својим корисницима наплаћивали веће цене телефонског прикључка. Нови учесници на тржишту нису могли да буду конкурентни ДТ, што је за последицу имало њихово напуштање тржишта.

ДТ је поднео Општем суду³⁰ тужбу за поништај одлуке ЕК.³¹ Општи суд је у својој пресуди подржао одлуку ЕК. Коначно, на наведену пресуду ДТ је поднео жалбу Суду правде.

Пресуда Суда правде је изузетно значајна јер је донела појашњење бројних питања у вези са овом врстом злоупотребе доминантног положаја. Прво, потврђено је да правила ЕУ о заштити конкуренције могу да се примене и на конкуренцију на регулисаном тржишту. У том смислу Суд правде је

²⁶ Пресуда у предмету C 280/08P *Deutsche Telekom v Commission*, ECLI:EU:C:2010:603.

²⁷ Пресуда у предмету C 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige*, ECLI:EU:C:2011:83.

²⁸ Пресуда у предмету C 295/12P *Telefónica and Telefónica de España v Commission*, ECLI:EU:C:2014:2062.

²⁹ Чл. 1 Одлуке Европске комисије у предметима COMP/C-1/37.451, 37.578 и 37.579 *Deutsche Telekom* OJ 2003 L263/9.

³⁰ Данас је то Општи суд (*General Court*), а раније је био Суд прве инстанце (*Court of First Instance*). У раду ће бити коришћен назив Општи суд.

³¹ T 271/03 *Deutsche Telekom v Commission*, ECLI:EU:T:2008:101.

утврдио да и на регулисаном тржишту важе правила којима се штити конкуренција уколико учесници на тржишту могу аутономно да одлучују.³² Друго, Суд је утврдио да је злоупотреба постојала јер је разлика између две цене на узводном и низводном тржишту била нефер, те да није потребно утврдити да је цена на сваком појединачном тржишту превисока или прениска. Стискање марже се утврђује на основу односа између цене коју доминантни учесник наплаћује на тржишту veleпродаје и малопродаје.³³ Треће, Суд правде је при оцени поступања ДТ применио стандард једнако ефикасног конкурента, те анализирао да ли ценовна пракса доминантног учесника на тржишту може да удаљи једнако ефикасног оператера са тржишта, ослањајући се искључиво на трошкове и накнаде доминантног учесника на тржишту, уместо на специфичну ситуацију његових стварних или потенцијалних конкурената.³⁴ Другим речима, Суд је испитивао да ли би ДТ пословао са губитком да је и сам морао да плаћа накнаду за приступ локалној петљи. У пресуди се наводи да стискање марже које је настало као резултат разлике између veleпродајних цена за услуге приступа локалној петљи и малопродајних цена за услуге крајњим корисницима, у принципу, омета раст конкуренције на малопродајним тржиштима у пружању услуга крајњим корисницима, с обзиром на то да конкурент који је ефикасан колико и подносилац жалбе не може да настави своје пословање на тржишту малопродаје за услуге приступа крајњим корисницима без да трпи губитке.³⁵ Четврто, уколико се утврди постојање стискања марже једнако ефикасног кокурента потребно је да такво поступање има и антиконкурентски ефекат. Суд је навео да у одсуству било каквог ефекта на конкурентску ситуацију конкурената, ценовна пракса не може да се сматра ексклузионом ако уопште не отежава улазак на тржиште.³⁶ И последње, у овом предмету није постављено питање да ли је за постојање стискања марже потребно да постоји доказ незаменљивости инпута. Наиме, ово није било предмет разматрања јер је у конкретном случају ДТ имао обавезу да новим конкурентима омогући приступ телекомуникационој мрежи, јер је приступ инфраструктури био неопходан услов за пружање телекомуникационих услуга.³⁷

³² Пресуда у предмету C 280/08P *Deutsche Telekom v Commission*, пара. 80-82. Вид. такође пресуду у предмету C 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige*, пара. 50 и предмету T 398/07 *Kingdom of Spain v Commission*, ECLI:EU:T:2012:173, пара. 50.

³³ Вид. пресуду у предмету C 280/08 P *Deutsche Telekom v Commission*, пара. 167-168. У теорији вид. Niamh Dunne, „Margin squeeze: theory, practice, policy: Part 1“, *European Competition Law Review*, 2012, 33(1), 34 (даље у фуснотама: N. Dunne (2012a)); V. Butorac Malnar, J. Pecotić Kaufman, S. Petrović, 270, 271.

³⁴ Пресуда у предмету C 280/08 P *Deutsche Telekom v Commission*, пара. 196.

³⁵ Пресуда у предмету C 280/08 P *Deutsche Telekom v Commission*, пара. 255.

³⁶ Пресуда у предмету C 280/08 P *Deutsche Telekom v Commission*, пара. 254.

³⁷ Упор. Pablo Ibanez Colomo, *The Shaping of EU Competition Law*, Cambridge, 2018, 208.

3.2. Предмет *TeliaSonera*

У другом предмету *TeliaSonera*, национални суд Шведске се обратио Суду правде за прелиминарно мишљење у вези са тумачењем чл. 102 Уговора о функционисању Европске уније³⁸ (даље: УФЕУ) у вези са критеријумима на основу којих ценовна пракса која узрокује стискање марже треба да се сматра злоупотребом доминантног положаја. *TeliaSonera* је вертикално интегрисани учесник на тржишту, који је раније имао монополски положај у пружању телекомуникационих услуга и који је задржао власништво над тзв. локалном петљом. *TeliaSonera* је, с једне стране, давао приступ локалној петљи оператерима, који су даље пружали услуге крајњим корисницима, а с друге стране је и сам пружао услуге крајњим корисницима. За разлику од DT, *TeliaSonera* није имао законску обавезу да оператерима омогући приступ мрежи будући да су оператери могли да користе и друге технологије да би крајњим корисницима пружили услуге.

У пресуди Суда правде потврђени су ставови изнети у предмету *Deutsche Telekom*. Она је значајна јер су у њој дата и додатна појашњења у вези са овом врстом злоупотребе доминантног положаја. Прво, Суд је изричито навео да стискање марже представља злоупотребу доминантног положаја у смислу чл. 102 УФЕУ,³⁹ која је различита од одбијања пословања.

Друго, Суд је потврдио да се при оцени постојања стискања марже примењује објективни критеријум једнако ефикасног конкурента.⁴⁰

Треће, поступање представља злоупотребу само ако има противконкурентски ефекат на тржишту, али тај ефекат не мора нужно да буде конкретан, него је довољно да се покаже да постоји противконкурентски ефекат који би потенцијално могао да исклучи конкуренте који су барем једнако ефикасни као доминантни учесник на тржишту.⁴¹ Према томе, ако доминантни учесник на тржишту стварно примени ценовну праксу која за последицу има стискање марже код једнако ефикасних конкурената, са циљем њиховог истискивања са релевантног тржишта, чињеница да жељени резултат који се огледа у искључењу тих конкурената, није остварен не утиче на категоризацију таквог поступања као злоупотребе у смислу чл. 102 УФЕУ.⁴²

И последње, Суд правде је разматрао однос између производа на тржишту велепродаје и производа на тржишту малопродаје, те изнео став да

³⁸ Уговор о функционисању Европске уније (*Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union*; даље у фуснотама: УФЕУ), Official Journal, C 326, 26. 10. 2012, 47–390.

³⁹ Пресуда у предмету C 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige*, пара. 54.

⁴⁰ Пресуда у предмету C 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige*, пара. 61.

⁴¹ Пресуда у предмету C 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige*, пара. 64.

⁴² Пресуда у предмету C 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige*, пара. 65; упор. C 295/12P *Telefónica and Telefónica de España v Commission*, ECLI:EU:C:2014:2062, пара. 124.

стискање марже може постојати и у случајевима када инпут којим доминантни учесник на тржишту снабдева остале учеснике на тржишту није незаменљив (енгл. *indispensable*). Дакле, чак и када производ на тржишту велепродаје није незаменљив, пракса може имати противконкурентске ефекте на односним тржиштима.⁴³ Према томе, незаменљивост инпута није нужан услов за постојање стискања марже. Међутим, у пресуди се истиче да приликом оцене ефеката стискања марже, односно процене да ли одређено поступање има ексклузивни ефекат, питање да ли је инпут незаменљив може бити од значаја.⁴⁴ Уколико је инпут незаменљив вероватни су барем потенцијални противконкурентски ефекти, док у случају да је инпут заменљив, ценовна политика која укључује стискање марже може имати противконкурентске ефекте.⁴⁵

Насупрот наведеном, према ставу општег правобраниоца Mazáka стискање марже представља злоупотребу само када доминантни учесник на тржишту има законску обавезу снабдевања односног инпута или када је тај инпут незаменљив. Ако инпут доминантног учесника на тржишту није незаменљив, нпр. ако су доступни супститути, не може бити стискања марже, које представља злоупотребу доминантног положаја, јер конкуренти не морају да га стекну, или по цени коју је одредио доминантни учесник на тржишту или уопште.⁴⁶ Став општег правобраниоца Mazáka је да је управо незаменљивост производа кључни елемент стискања марже. У свом мишљењу је нагласио да злоупотребна природа таквог поступања произлази из неправедне разлике у цени и из чињенице да су производи доминантног учесника на тржишту велепродаје незаменљиви у смислу да онемогућавају конкуренте да се на низводном тржишту такмиче са доминантним учесником у приступу продаји производа.⁴⁷

И у теорији се износе критике оваквог приступа Суда правде. Наиме, јасно је да учесник на тржишту може да одбије снабдевање учесника на тржишту који послују низводно од њега и да то неће представљати злоупотребу доминантног положаја ако нису испуњени услови да би се одређено поступање квалификовало као злоупотреба доминантног положаја одбијањем пословања. Међутим, ако одлучи да снабдева учесника на низводном тржишту може да злоупотреби доминантни положај ако инпут нуди по цени која је ниска и која би довела да ценовног истискивању једнако ефикасног

⁴³ Пресуда у предмету C 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige*, пара. 72.

⁴⁴ Пресуда у предмету C 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige*, пара. 69.

⁴⁵ Alison Jones, Brenda Sufrin, Niamh Dunne, *Jones&Sufrin's EU Competition Law – Text, Cases and Materials*, 7th edition, Oxford 2019, 424.

⁴⁶ Мишљење општег правобраниоца Mazák у предмету C 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige*, ECLI:EU:C:2010:483, пара. 11.

⁴⁷ Мишљење општег правобраниоца Mazák у предмету C 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige*, пара. 12.

конкурента.⁴⁸ Насупрот томе, вертикално интегрисани учесник на тржишту, када нема обавезу снабдевања на основу закона, може да одлучи да низводне учеснике не снабдева опште, што може имати теже последице по конкуренцију на тржишту.⁴⁹

3.3. Предмет *Telefonica*

ЕК је 2007. казнила компанију Telefonica са 151,8 милиона евра због злоупотребе доминантног положаја на тржишту велепродаје широкопојасног АДСЛ у Шпанији.⁵⁰ Комисија је утврдила да је Telefonica у периоду од 2001-2006. године злоупотребила доминантни положај стискањем марже, будући да је на тржишту велепродаје наплаћивала цене за приступ мрежи које су биле недовољне за покривање трошкова оператеру који је једнако ефикасан као Telefonica.

Telefonica, која је контролисала комплетну АДСЛ мрежу у Шпанији, према шпанском праву је имала законску обавезу да закључује уговоре са учесницима који послују на низводном тржишту. Према томе, оператери који су желели да понуде услуге АДСЛ крајњим корисницима морали су да на тржишту велепродаје закључе уговоре са Telefonicom.

У поступку пред ЕК, Telefonica је истицала да у конкретном случају није у питању стискање марже, него конструктивно одбијање пословања, те да је потребно испитати да ли су испуњени услови из предмета *Oscar Bronner*.⁵¹ ЕК је навела да се фактичке, економске и правне околности овог случаја значајно разликују од оних у предмету *Oscar Bronner*, те да се правни тест утврђен у том предмету не може применити из следећих разлога. Прво, Telefonica је имала законску обавезу да обезбеди приступ тржишту велепродаје на националном и регионалном нивоу. Ова обавеза је установљена са циљем унапређења конкуренције на тржишту и интереса потрошача, а настала је као последица потребе за успостављањем равнотеже између подстицаја Telefonice и њених конкурената да инвестирају и иновирају и потребе дугорочног унапређења низводне конкуренције. Друго, подстицај Telefonici да инвестира у конкретном случају није постојао, јер је постојећа мрежа у великој мери била резултат инвестиција предузетих значајно пре широкопојасних услуга у Шпанији у време када је Telefonica имала корист од посебних

⁴⁸ Richard Whish, David Bailey, *Competition Law*, 9th edition, Oxford University Press, Oxford 2018, 775.

⁴⁹ A. Jones, B. Sufrin, N. Dunne, 428.

⁵⁰ Summary of Commission Decision of 4 July 2007 relating to a proceeding under Article 82 of the EC Treaty (Case COMP/38.784 — *Wanadoo España v Telefónica*) *Official Journal C* 83, 2.4.2008, 6–9.

⁵¹ C 7/97 *Oscar Bronner*, ECLI:EU:C:1998:569, пара. 43-46.

или искључивих права, која су је штитила од конкуренције.⁵² Наведене изузетке је, као што смо претходно навели, прихватила и ЕК и инкорпорисала их у Смернице.⁵³

О овом предмету су се изјаснили и Општи суд⁵⁴ и Суд правде.⁵⁵ У обе пресуде потврђени су закључци из предмета *Deutsche Telekom* и *TeliaSonera* и још једном је наглашено да стискање марже представља врсту злоупотребе доминантног положаја, која се разликује од одбијања пословања, у смислу да је незаменљивост инпута од значаја само приликом оцене ефеката стискања марже.⁵⁶

4. АНАЛИЗА

Из претходних разматрања и приказа ставова ЕК, Општег суда и Суда правде јасно је да злоупотреба доминантног положаја стискањем марже показује извесне сличности, пре свега, са злоупотребом доминантног положаја која се остварује одбијањем пословања.⁵⁷ Управо због наведеног потребно је утврдити да ли стискање марже треба схватити као посебну, аутономну врсту злоупотребе доминантног положаја у праву конкуренције ЕУ или као посебан облик одбијања пословања. Извршена анализа показује да на ово питање не постоји јединствен одговор. Притом оно има изузетно велики како теоријски, тако и практични значај, јер је важно и у интересу правне сигурности да се унапред зна на који начин се стискање марже квалификује, као и који правни тест се примењује за његово утврђивање.

Према првом мишљењу стискање марже није посебна врста злоупотребе доминантног положаја, него је обухваћено појмом злоупотребе доминантног положаја одбијањем пословања. Заговорници овог приступа сматрају да стискање марже представља врсту тзв. конструктивног одбијања пословања (енгл. *constructive refusal to supply*), које подразумева да доминантни учесник на тржишту одбија да послује са другим учесницима под комерцијално

---

⁵² Summary of Commission Decision of 4 July 2007 relating to a proceeding under Article 82 of the EC Treaty (Case COMP/38.784 — *Wanadoo España v Telefónica*), 7.

⁵³ Вид. пара. 82 Смерница.

⁵⁴ Т 336/07 *Telefonica and Telefonica de Espana v Commission*, ECLI:EU:T:2012:172.

⁵⁵ С 295/12P *Telefonica and Telefonica de Espana v Commission*, ECLI:EU:C:2014:2062.

⁵⁶ Вид. пресуду у предмету Т 336/07 *Telefonica and Telefonica de Espana v Commission*, ECLI:EU:T:2012:172, пара. 180-182; С 295/12P *Telefonica and Telefonica de Espana v Commission*, пара. 75.

⁵⁷ Иако се у теорији истиче да стискање марже има одређених додирних тачака и са другим врстама злоупотреба доминантног положаја (нпр. прекомерне цене и предаторске цене) оне у раду неће бити разматране. О односу са другим врстама злоупотреба вид. више код R. O'Donoghue, J. Padilla, 395-404; N. Dunne (2012a), 31-32.

прихватљивим условима. Основна сличност стискања марже и конструктивног одбијања пословања јесте што иако доминантни учесник на тржишту код стискања марже не одбија да послује са другим учесницима на тржишту, *de facto* резултат његовог понашања може да буде такав.⁵⁸ Одређивањем ниске цене производа на повезаном низводном тржишту доминантни учесник дестимулише друга лица да купују производе од њега, јер не могу конкурентно да их пласирају на тржиште, односно не могу да послују без губитака. Један од аргумената зашто би стискање марже требало сматрати управо врстом конструктивног одбијања пословања јесте да су економски резултати ових радњи исти, те да економски еквивалентно поступање треба третирати на исти начин.⁵⁹

Став ЕК да на стискање марже треба применити исту анализу као код одбијања пословања долази до изражаја када се погледа систематизација Расправне књиге и Смерница, будући да су одбијање пословања и стискање марже обрађене у истом поглављу. Као што смо видели, Смернице предвиђају да *уместо одбијања пословања*, доминантни учесник може применити тзв. ценовно истискивање марже.⁶⁰ На овај начин ЕК прихвата рестриктиван приступ,⁶¹ будући да се постојање стискања марже посматра кроз призму одбијања пословања. Став ЕК изражен у Смерницама се у теорији оцењује као уздржан, јер одговорност доминантног учесника на тржишту постоји само у случају када је инпут незаменљив за учешће на низводном тржишту и када је вероватно да ће поступање елиминисати у потпуности конкуренцију на низводном тржишту.⁶²

И у теорији поједини аутори наводе да стискање марже представља један од видова конструктивног одбијања пословања (енгл. *constructive refusal to deal*),⁶³ те да се не може рационално објаснити схватање да стискање марже представља посебну врсту злоупотребе доминантног положаја која је различита од злоупотребе доминантног положаја одбијањем пословања.⁶⁴

Други став је став судске праксе, који налази присталице и међу теоретичарима, да стискање марже представља посебну, аутономну врсту злоупотребе доминантног положаја у праву конкуренције ЕУ. Сматрамо да се овај став може успешно бранити.

Суд правде је у неколико предмета изричито потврдио да стискање марже представља самосталну врсту злоупотребе која се разликује од одбијања

⁵⁸ Упор. V. Butorac Malnar, J. Pecotić Kaufman, S. Petrović, 271.

⁵⁹ OECD – Competition Committee, *Margin Squeeze*, DAF/COMP(2009), 21.

⁶⁰ Вид пара. 80 Смерница (нагласак додао аутор).

⁶¹ Вид. више код N. Dunne (2012a), 31, 36.

⁶² Niamh Dunne, „Margin squeeze: theory, practice, policy: Part 2“, *European Competition Law Review*, 2012, 33(2), 66 (даље у фуснотама: N. Dunne (2012b)).

⁶³ Вид. више P. I. Colomo, 207; R. O’Donoghue, J. Padilla, 366.

⁶⁴ A. Jones, B. Sufirin, N. Dunne, 428.

пословања.⁶⁵ У предмету *TeliaSonera* Суд је разматрао и ефекте стискања марже, па је истакао да је ценовно истискивање у погледу ексклузивног ефекта, који може да створи за конкуренте који су барем једнако ефикасни као и доминантни учесник на тржишту, подобно да представља злоупотребу доминантног положаја у смислу чл. 102 УФЕУ.⁶⁶ Наведени став је подржао и Општи суд у каснијој пресуди у предмету *Telefonica* истицањем да стискање марже представља самосталну врсту злоупотребе доминантног положаја, која се разликује од одбијања пословања. Позивајући се на водеће одлуке донете у вези са одбијањем пословања, Општи суд је навео да се не може закључити да услови који треба да буду испуњени да би се одбијање пословања сматрало злоупотребом доминантног положаја морају нужно да буду испуњени када се злоупотреба доминантног положаја на тржишту врши тако што се продаје роба или пружају услуге под неповољним условима.⁶⁷

Анализа судске праксе нам показује да су Општи суд и Суд правде, за разлику од ЕК, прихватили екстензивнији приступ будући да постојање обавезе снабдевања није предуслов за постојање злоупотребе доминантног положаја стискањем марже. Последица овог става је да доминантни учесник на тржишту који нема обавезу снабдевања ипак може да злоупотреби доминантни положај јер цене које наплаћује за инпут нису фер.

И у доктрини се износе аргументована мишљења да се ради о одвојеним и самосталним злоупотребима доминантног положаја,⁶⁸ пре свега јер се за њихово утврђивање користи различита анализа. Наиме, док су за одбијање пословања меродавни услови из предмета *Oscar Bronner*, дотле се приликом утврђивања стискања марже утврђују ефекти ценовне политике доминантног учесника на тржишту. Дакле, за утврђивање постојања одбијања пословања и стискања марже потребно је да се испуне различити услови.

Налазимо да управо чињеница да постоји вертикална интегрисаност учесника, који је доминантан на узводном тржишту, и преливање тржишне моћи (енгл. *leveraging*)⁶⁹ са тржишта на којем је учесник на тржишту доминантан на друго, повезано низводно тржиште представља један од главних аргумената да је у питању посебна врста злоупотребе доминантног положаја. Став да стискање марже представља конструктивно одбијање пословања се

⁶⁵ С 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige*, пара. 56. Вид. такође пресуду у предмету С 280/08 P *Deutsche Telekom v Commission*, ECLI:EU:C:2010:603, пара. 252.

⁶⁶ С 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige*, пара. 31.

⁶⁷ Пресуда у предмету Т 336/07 *Telefónica and Telefónica de España v Commission*, ECLI:EU:T:2012:172, пара. 180.

⁶⁸ Е. Ј. Mestmäcker, Н. Schweitzer, 487; Jonathan Faull, Ali Nikpay, *Faull & Nikpay The EU Law of Competition*, 3rd edition, Oxford 2014, 480; А. Ezrachi (2014) 239; R. Whish, D. Bailey, 775; N. Dunne (2012a), 32; W. Frenz, 783.

⁶⁹ Б. Ристић, Д. В. Поповић, Б. Беговић, 85.

фокусира примарно на велепродајне цене које наплаћује вертикално интегрисани учесник на тржишту,⁷⁰ док схватање стискања марже као самосталне злоупотребе може боље да ослика реалност ситуације и поступање вертикално интегрисаног учесника на тржишту, као и његову тржишну моћ.⁷¹

Друга значајна специфичност јесте што цене које доминантни учесник наплаћује на узводном и низводном тржишту уопште не морају да представљају злоупотребу. Код утврђивања постојања стискања марже не анализира се поступање учесника на узводном тржишту, где је доминантан ни на низводном тржишту, будући да се не ради о злоупотребама на различитом нивоу ланца производње или потрошње. Чак шта више, у питању је злоупотреба доминантног положаја код које није потребно доказати постојање појединачних злоупотреба на тим тржиштима, јер је могуће да ефекат истискивања настане и када нема појединачних злоупотреба.⁷² Према томе, од значаја је искључиво однос цена на тржишту велепродаје и малопродаје, који ограничава, искључује или спречава конкуренцију на тржишту.

Уколико се прихвати став да стискање марже представља самосталну врсту злоупотребе доминантног положаја за правну анализу ове врсте злоупотребе од значаја су следеће претпоставке.

Прво, доминантни учесник на узводном тржишту који друге учеснике на тржишту снабдева инпутом мора бити вертикално интегрисан, што значи да послује на оба повезана тржишта – на узводном и низводном тржишту. Вертикална интегрисаност доминантног учесника је кључна претпоставка стискања марже, будући да је у том случају могуће преливање тржишне моћи на повезано низводно тржиште.

Друго, инпут којим доминантни учесник на тржишту снабдева своје конкуренте на низводном тржишту мора на неки начин бити „нужан“ за конкуренцију на низводном тржишту.⁷³ Као што смо раније навели, у предметима *TeliaSonera* и *Telefonica* јасно је утврђено да стискање марже не зависи од незаменљивости инпута.⁷⁴ Свакако, уколико конкуренти имају алтернативу у снабдевању инпутом шансе за стискање марже од стране доминантног учесника на тржишту биће знатно мање.⁷⁵

Треће, цене које наплаћује доминантни учесник на низводном тржишту треба да буду такве да онемогућавају конкуренте да конкурентно послују. Приликом утврђивања да ли постоји ценовно истискивање које представља

⁷⁰ N. Dunne (2012a), 31.

⁷¹ A. Jones, B. Sufrin, N. Dunne, 429.

⁷² V. Butorac Malnar, J. Pecotiћ Kaufman, S. Petrović, 271.

⁷³ R. O'Donoghue, J. Padilla, 374.

⁷⁴ A. Jones, B. Sufrin, N. Dunne, 427.

⁷⁵ Вид. више код R. O'Donoghue, J. Padilla, 374.

злоупотребу доминантног положаја користи се тест једнако ефикасног конкурента и анализа његових трошкова. Општи суд је у пресуди у предмету *Deutsche Telekom* изнео нарочито убедљив аргумент, који је касније прихватио и Суд правде, да би ослањање на било шта друго осим на трошкове доминантног учесника на тржишту довело до правне несигурности, будући да доминантни учесник на тржишту не може и не сме да зна који су трошкови његових конкурената.⁷⁶

Четврто, мора постојати доказ да поступање доминантног учесника на тржишту има противконкурентске ефекте, који не морају бити конкретни, него је довољно да потенцијално могу да искључе конкуренте који су једнако ефикасни као доминантни учесник на тржишту. Приликом оцене постојања ефеката одређеног поступања узима се у обзир и то да ли је инпут незаменљив, јер незаменљивост противконкурентске ефекте чини вероватним.⁷⁷

И последње, потребно је да не постоји објективно оправдање за стискање марже.⁷⁸ Уколико постоји објективно оправдање за стискање марже, она не представља злоупотребу у смислу чл. 102 ТФЕУ.⁷⁹ У предмету *TeliaSonera* Суд правде је изричито истакао да стискање марже, и поред тога што има ексклузивни ефекат, може бити економски оправдано, те да је потребно у обзир узети све релевантне околности конкретног случаја.⁸⁰

У каснијем предмету *Telefonica*,⁸¹ овај учесник на тржишту је у поступку пред ЕК истицао да је његово поступање представљало заштиту легитимних интереса, те да може да се оправда усклађивањем понуде са понудама конкурената (енгл. *meeting competition defense*), као и да за поступање постоји економско оправдање. У одлуци је ЕК навела да, иако су судови прихватили да доминантни учесник на тржишту може да истиче да је одређено поступање оправдано јер служи заштити његових легитимних интереса на тржишту, стискање марже не може да се оправда на тај начин, јер омогућава вертикално интегрисаној компанији да наметне трошкове својим конкурентима, које сама не сноси. ЕК истакла да коришћење ове одбране не може да оправда понашање чији се ефекат састоји у преливању утицаја и злоупотреби доминантног положаја на узводном тржишту.⁸²

⁷⁶ Вид. пресуду у предмету Т 271/03 *Deutsche Telekom v Commission*, пара. 188-192. У теорији вид. више код R. O'Donoghue, J. Padilla, 378.

⁷⁷ С 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige*, пара. 69-72.

⁷⁸ Вид. више код R. O'Donoghue, J. Padilla, 372.

⁷⁹ О објективном оправдању доминантног учесника на тржишту вид. више код Сандра Фишер Шобот, „Одбрана доминантног учесника на тржишту“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 4/2020, 1321-1338.

⁸⁰ С 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige*, пара. 75 и 76.

⁸¹ Case COMP/38.784 – *Wanadoo España vs. Telefónica*.

⁸² Case COMP/38.784 – *Wanadoo España vs. Telefónica*, пара. 638.

5. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Заштита конкуренције подразумева заштиту самог надметања између учесника на тржишту а не заштиту, слабих или јаких, учесника на тржишту. Код стискања марже треба нарочито pazити да фокус остане на заштити конкуренције као такве, а не мање ефикасних конкурената.

У праву конкуренције ЕУ стискање марже представља самосталну врсту злоупотребе доминантног положаја, коју врши вертикално интегрисани учесник на тржишту који има доминантни положај на узводном тржишту.

Стискање марже постоји када је разлика између veleпродајне и мало-продајне цене коју наплаћује вертикално интегрисани доминантни учесник на тржишту негативна или недовољна за покривање трошкова производње производа на тржишту малопродаје, које је имао доминантни учесник на тржишту или би имао његов једнако ефикасни конкурент. Приликом утврђивања постојања ове злоупотребе потребно је да се утврди да поступање има или може да има негативно дејство на конкуренцију. Притом, није нужно да се оно у потпуности и реализује. Незаменљивост инпута није *conditio sine qua non* за постојање ове злоупотребе, али је (не)заменљивост инпута од значаја приликом процене противконкурентских ефеката одређеног поступања.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Коришћена литература

- Ariel Ezrachi, *EU Competition Law – An Analytical Guide to the Leading Cases*, 5th edition, Oxford 2016.
- Ariel Ezrachi, *EU Competition Law – An Analytical Guide to the Leading Cases*, 4th edition, Oxford 2014.
- Бојан Ристић, Душан В. Поповић, Борис Беговић, *Глосаријум права конкуренције*, Београд 2021.
- Vlatka Butorac Malnar, Jasminka Pecotić Kaufman, Siniša Petrović, *Pravo tržišnog natjecanja*, Zagreb 2013.
- Ernst-Joachim Mestmäcker, Heike Schweitzer, *Europäisches Wettbewerbsrecht*, 3. Auflage, C. H. Beck, München 2014.
- Jonathan Faull, Ali Nikpay, *Faull & Nikpay The EU Law of Competition*, 3rd edition, Oxford 2014.
- Niamh Dunne, „Margin squeeze: theory, practice, policy: Part 1“, *European Competition Law Review*, 2012, 33(1), 29-39.
- Niamh Dunne, „Margin squeeze: theory, practice, policy: Part 2“, *European Competition Law Review*, 2012, 33(2), 61-68.
- OECD – Competition Committee, *Margin Squeeze*, DAF/COMP(2009).
- Pablo Ibanez Colomo, *The Shaping of EU Competition Law*, Cambridge 2018.

Richard Whish, David Bailey, *Competition Law*, 9th edition, Oxford University Press, Oxford 2018.

Robert O'Donoghue, Jorge Padilla, *The Law and Economics of Article 102 TFEU*, 2nd edition, Oxford-Portland 2013.

Сандра Фишер Шобот, „Одбрана доминантног учесника на тржишту“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 4/2020, 1321-1338.

Сандра Фишер Шобот, „Предаторске цене као облик ексклузивне злоупотребе доминантног положаја у пракси судова Европске уније“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 3/2018, 1059-1074.

Извори права

Расправна књига Генералног директората за конкуренцију о примени члана 82 уговора на ексклузивне злоупотребе (*DG Competition discussion paper on the application of Article 82 of the Treaty to exclusionary abuses*), Brussels 2005, доступно на <https://ec.europa.eu/competition/antitrust/others/discpaper2005.pdf>.

Обавештење Комисије – Смернице о приоритетима у спровођењу Комисије у примени члана 82 Уговора о ЕЗ на поступке доминантних учесника на тржишту који представљају ексклузивну злоупотребу доминантног положаја (*Commission's Notice – Guidance on the Commission's enforcement priorities in applying Article 82 of the EC Treaty to abusive exclusionary conduct by dominant undertakings*), Official Journal of the European Union C 45, 24.02.2009, 7-20.

Уговор о функционисању Европске уније (*Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union*), Official Journal, C 326, 26. 10. 2012, 47–390.

Одлуке Суда правде Европске уније

C 7/97 *Oscar Bronner*, ECLI:EU:C:1998:569.

T 271/03 *Deutsche Telekom v Commission*, ECLI:EU:T:2008:101.

T 398/07 *Kingdom of Spain v Commission*, ECLI:EU:T:2012:173

T 336/07 *Telefonica and Telefonica de Espana v Commission*, ECLI:EU:T:2012:172.

C 280/08P *Deutsche Telekom v Commission*, ECLI:EU:C:2010:603.

C 52/09 *Konkurrensverket v TeliaSonera Sverige AB*, ECLI:EU:C:2011:83.

C 295/12P *Telefónica and Telefónica de España v Commission* ECLI:EU:C:2014:2062.

Одлуке Европске комисије

Одлука Европске комисије у предмету 76/185/ECSC *National Coal Board, National Smokeless Fuels and the National Carbonising*, OJ1976 L35/6.

Одлука Европске комисије у предмету *Napier brown/British Sugar*, OJ 1988 L 284/41.

Одлука Европске комисије у предметима COMP/C-1/37.451, 37.578 и 37.579 *Deutsche Telekom* OJ 2003 L263/9.

Summary of Commission Decision of 4 July 2007 relating to a proceeding under Article 82 of the EC Treaty (Case COMP/38.784 – Wanadoo España v Telefónica), OJ C 83, 2. 4. 2008, 6–9.

Sandra S. Fišer Šobot
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
S.FiserSobot@pf.uns.ac.rs

Abuse of Dominant Position by Margin Squeeze in Competition Law of the European Union

***Abstract:** Margin squeeze occurs when vertically integrated undertaking, which is dominant on the upstream market, charges a price for the product on the upstream market which, compared to the price it charges on the downstream market, does not allow even an equally efficient competitor to trade profitably in the downstream market on a lasting basis.*

The subject of the analysis in the paper is the abuse of a dominant position by margin squeeze in the competition law of the European Union. The author will present and analyze relevant competition rules in the European Union, the practice of the Court of Justice of the European Union and the European Commission, as well as views expressed in the doctrine, in order to answer whether margin squeeze is an independent type of abuse of dominant position and what conditions are relevant for legal analysis of margin squeeze.

***Keywords:** Abuse of dominant position, exclusionary abuse, margin squeeze, refusal to supply.*

Датум пријема рада: 25.11.2021.

Датум достављања коначне верзије рада: 15.12.2021.

Датум прихватања рада: 30.12.2021.